

Fundusze Europejskie

Ewaluacja ex post RPO WSL 2014-2020

**BROSZURA
INFORMACYJNA**

OGÓLNE INFORMACJE O RPO WSL 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (RPO WSL 2014-2020) był jednym z kluczowych narzędzi wspierających rozwój województwa śląskiego. Pomagał realizować cele rozwojowe regionu zapisane w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”, przy wykorzystaniu środków Unii Europejskiej.

Program realizował wsparcie w ramach trzynastu merytorycznych osi priorytetowych (OP) oraz dwóch osi dedykowanych Pomocy Technicznej. Przedmiotem badania było w sumie trzynaście osi, w tym dwanaście merytorycznych oraz jedna oś pomocy technicznej.

W ramach tych trzynastu osi **zrealizowano łącznie 7 087 projektów o wartości ogółem 23 349 090 710,22 zł, a wartość dofinansowania ze środków UE wyniosła 16 043 146 074,45 zł.**

EFEKTY REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH

OP I NOWOCZESNA GOSPODARKA

Dzięki zrealizowanym projektom znacząco wzmocniono potencjał badawczo-rozwojowy województwa śląskiego oraz zwiększono aktywność innowacyjną firm i współpracę między przedsiębiorstwami a jednostkami naukowymi. Wsparcie pozwoliło na budowę i rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej, prowadzenie prac rozwojowych oraz wdrażanie nowych technologii.

→ **Efekty dodatkowe:** lepsze kompetencje zespołów badawczych, bardziej profesjonalne zarządzanie projektami B+R, unowocześnienie sposobu działania jednostek naukowych oraz większa ich rozpoznawalność w branży, wykorzystanie opracowanych innowacji w innych sektorach gospodarki, niż pierwotnie zakładano.

OP II CYFROWE ŚLĄSKIE

Zrealizowane projekty znacząco poprawiły dostępność i jakość usług cyfrowych oraz umożliwiły cyfryzację i udostępnienie zasobów publicznych. Wsparcie objęło m.in. administrację, ochronę zdrowia, naukę i kulturę, bezpieczeństwo publiczne oraz jakość środowiska. Administracja w regionie stała się bardziej nowoczesna, a załatwianie spraw publicznych – szybsze i wygodniejsze dla mieszkańców.

→ **Efekty dodatkowe:** przyspieszenie cyfrowej transformacji i wzrost poziomu cyberbezpieczeństwa instytucji publicznych, poprawa kompetencji cyfrowych ich pracowników.

OP III KONKURENCYJNOŚĆ MŚP

Wsparcie pomogło unowocześnić mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, zwiększyć konkurencyjność firm oraz wzmocnić ich potencjał rozwojowy. Projekty umożliwiły wdrażanie nowych rozwiązań produktowych i procesowych oraz przyspieszyły cyfryzację działalności biznesowej. Przygotowano także nowe tereny inwestycyjne – głównie na obszarach poprzemysłowych (brownfield), którym nadano nowe funkcje gospodarcze.

→ **Efekty dodatkowe:** większa stabilność organizacyjna firm, poprawa jakości ich zarządzania, większa gotowość przedsiębiorców do podejmowania działań na rynkach zagranicznych.

EFEKTY REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH

OP IV EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA, ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII I GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

Zrealizowane projekty przyniosły wyraźną poprawę efektywności energetycznej oraz zwiększyły wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Dzięki nim zmniejszono zużycie energii, poprawiono stan techniczny budynków oraz ograniczono negatywny wpływ na środowisko, m.in. poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i pyłów. Zakup nowoczesnych autobusów oraz budowa centrów przesiadkowych zwiększyły atrakcyjność transportu publicznego.

→ **Efekty dodatkowe:** większa świadomość ekologiczna beneficjentów i użytkowników infrastruktury, poprawa wyglądu osiedli, rozwój lokalnych firm z branży OZE, ograniczanie zjawiska ubóstwa energetycznego.

OP V OCHRONA ŚRODOWISKA I EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW

Wsparcie przyczyniło się do poprawy stanu środowiska oraz bardziej racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych. Realizowane projekty objęły m.in. rozwój infrastruktury wodno-ściekowej, poprawę gospodarki odpadami, ochronę przyrody oraz rekultywację terenów zdegradowanych. Doposażenie służb ratowniczych wzmocniło także system bezpieczeństwa i skróciło czas reakcji na zagrożenia.

→ **Efekty dodatkowe:** wzrost prestiżu jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, napływ nowych druhów, większa atrakcyjność turystyczna obszarów objętych ochroną przyrody, wzmocnienie kompetencji samorządów w planowaniu i realizacji inwestycji środowiskowych.

EFEKTY REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH

OP VI TRANSPORT

Zrealizowane inwestycje poprawiły dostępność i spójność transportową regionu, jakość infrastruktury oraz poziom bezpieczeństwa. Budowy i modernizacje dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych pozwoliły usunąć „wąskie gardła” i skrócić czas przejazdów między miastami i dzielnicami. Rewitalizacja linii kolejowych oraz zakup nowych składów taboru zwiększyły komfort i punktualność przewozów regionalnych.

→ **Efekty dodatkowe:** ożywienie terenów pogórnicznych w sąsiedztwie nowych dróg i linii kolejowych, nadanie tym terenom nowych funkcji społecznych i gospodarczych, poprawa mobilności mieszkańców regionu.

OP VII REGIONALNY RYNEK PRACY

Główne efekty interwencji to wzrost aktywności zawodowej mieszkańców regionu, zwłaszcza osób znajdujących się w trudniejszej sytuacji na rynku pracy. Projekty pomagały w zdobywaniu nowych kwalifikacji, rozwijaniu kompetencji, podejmowaniu zatrudnienia oraz zakładaniu własnych firm.

→ **Efekty dodatkowe:** wzmocnienie kompetencji instytucji rynku pracy i lepsze dopasowanie ich oferty wsparcia do realnych potrzeb mieszkańców, wyrównywanie szans kobiet i osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy, wzrost pewności siebie uczestników projektów.

EFEKTY REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH

OP VIII REGIONALNE KADRY GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

Wsparcie przyczyniło się do rozwoju kapitału ludzkiego oraz poprawy warunków funkcjonowania pracowników i pracodawców. Projekty obejmowały wsparcie zdrowia pracowników, rozwój ich kompetencji oraz rozwiązania ułatwiające godzenie życia zawodowego i prywatnego (np. tworzenie miejsc w żłobkach, które umożliwiły rodzicom powrót na rynek pracy).

→ **Efekty dodatkowe:** upowszechnienie kultury uczenia się przez całe życie, większa świadomość pracodawców w zakresie ergonomii pracy, poprawa kultury organizacyjnej firm i zarządzania zasobami ludzkimi.

OP IX WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Zrealizowane wsparcie przyniosło pozytywne zmiany w zakresie integracji społecznej oraz dostępu do usług dla osób zagrożonych wykluczeniem, w tym osób z niepełnosprawnościami. Projekty zwiększyły samodzielność uczestników i poprawiły ich codzienne funkcjonowanie. Doprowadziły także do rozwoju i standaryzacji usług społecznych świadczonych lokalnie

– to zaś sprzyjało odchodzeniu od opieki instytucjonalnej na rzecz wsparcia w miejscu zamieszkania.

→ **Efekty dodatkowe:** wzmocnienie więzi sąsiedzkich, wzrost kapitału społecznego na obszarach objętych rewitalizacją, profesjonalizacja organizacji pozarządowych.

EFEKTY REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH

OP X REWITALIZACJA ORAZ INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I ZDROWOTNA

Interwencja doprowadziła do kompleksowych zmian na obszarach zdegradowanych – zarówno w przestrzeni, jak i w życiu społecznym mieszkańców. Inwestycje infrastrukturalne połączono z działaniami społecznymi i zdrowotnymi, co przyczyniło się do ożywienia tych terenów. Wyremontowane budynki zyskały nowe funkcje społeczne – stały się one centrami aktywności seniorów, mieszkaniem socjalnym czy punktami aktywizacji zawodowej.

→ **Efekty dodatkowe:** wzrost kapitału społecznego, tzw. „efekt sąsiedztwa” zachęcający mieszkańców do prywatnych remontów, większe zaangażowanie mieszkańców w dbanie o wspólną przestrzeń, poprawa atrakcyjności zrewitalizowanych terenów.

OP XI WZMOCNIENIE POTENCJAŁU EDUKACYJNEGO

Zrealizowane projekty poprawiły jakość kształcenia oraz pomogły wyrównywać szanse edukacyjne dzieci i młodzieży. Wsparcie przyczyniło się do rozwoju kompetencji uczniów i nauczycieli, zwiększenia liczby miejsc w przedszkolach oraz uatrakcyjnienia oferty edukacyjnej. Podjęte działania lepiej powiązały edukację z potrzebami rynku pracy, m.in. poprzez staże i współpracę z pracodawcami.

→ **Efekty dodatkowe:** wzrost prestiżu szkół zawodowych, lepsza współpraca szkół z otoczeniem społeczno-gospodarczym, ułatwienie szkołom dostosowania się do zmian w systemie oświaty.

EFEKTY REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH

OP XII INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

Dzięki zrealizowanym projektom wyposażono i wybudowano przedszkola oraz placówki kształcenia zawodowego. Poprawiły się warunki nauki, a placówki edukacyjne stały się bardziej dostępne i funkcjonalne. Ważnym elementem była także przebudowa Planetarium Śląskiego, które stało się kluczowym ośrodkiem popularyzacji nauki.

→ **Efekty dodatkowe:** wzrost atrakcyjności i prestiżu placówek edukacyjnych.

OP XIII POMOC TECHNICZNA

Pomoc techniczna zapewniła sprawne i stabilne funkcjonowanie systemu zarządzania oraz wdrażania Programu.

Projekty wzmocniły kompetencje pracowników instytucji i usprawniły procesy związane z realizacją wsparcia.

Regularne szkolenia dla beneficjentów zwiększyły ich skuteczność w pozyskiwaniu i rozliczaniu środków unijnych.

→ **Efekty dodatkowe:** profesjonalizacja kadr, wzmocnienie wiedzy i doświadczenia instytucji oraz rozwój podejścia opartego na analizie danych.

EFEKTY W UJĘCIU SUBREGIONALNYM

Program skutecznie wsparł zrównoważony rozwój całego województwa.

Choć nie zlikwidował wszystkich różnic między subregionami, to odpowiedział na ich specyficzne potrzeby i realnie poprawił warunki rozwoju na poziomie lokalnym.

Wsparcie było rozłożone przestrzennie i dopasowane do najważniejszych wyzwań poszczególnych obszarów: od restrukturyzacji i rewitalizacji terenów

przemysłowych w subregionach centralnym i zachodnim, przez rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, po poprawę dostępności usług publicznych, transportu oraz infrastruktury społecznej w pozostałych subregionach.

Skuteczność Programu różniła się lokalnie, ale ogólnie była wysoka. Najlepsze efekty osiągnięto tam, gdzie wsparcie było dobrze dopasowane do lokalnych potrzeb i realizowane w sposób zintegrowany (m.in. z wykorzystaniem instrumentów ZIT/RIT).

SKUTECZNOŚĆ INSTRUMENTÓW ZIT/RIT

Zastosowanie instrumentów terytorialnych ZIT i RIT w RPO WSL 2014–2020 okazało się skutecznym sposobem wzmacniania efektów wsparcia, zwłaszcza w porównaniu z projektami realizowanymi poza polityką terytorialną. Ich największą zaletą była możliwość łączenia różnych działań na jednym obszarze, co pozwalało lepiej odpowiadać na złożone lokalne problemy.

Projekty realizowane w formule ZIT/RIT częściej miały charakter zintegrowany i komplementarny – łączyły inwestycje infrastrukturalne z działaniami społecznymi, edukacyjnymi lub środowiskowymi. Dzięki temu ich efekty były bardziej widoczne i odczuwalne na poziomie lokalnym i subregionalnym.

W porównaniu z projektami realizowanymi poza polityką terytorialną, **interwencje ZIT i RIT lepiej odpowiadały na lokalne potrzeby**, ponieważ opierały się na strategiach przygotowanych wspólnie przez samorządy. Przekładało się to na lepsze dopasowanie projektów i większą akceptację społeczną. Dodatkowym, pozytywnym efektem było także wzmocnienie współpracy między samorządami.

Projekty realizowane poza polityką terytorialną często osiągały podobne rezultaty rzeczowe, jednak ich wpływ był zazwyczaj bardziej punktowy i ograniczony do pojedynczych obszarów lub sektorów.

SPÓJNOŚĆ I KOMPLEKSOWOŚĆ WSPARCIA

RPO WSL 2014–2020 cechował się wysoką spójnością i kompleksowością wsparcia.

Poszczególne działania nie funkcjonowały oddzielnie, lecz wzajemnie się uzupełniały i wzmacniały swoje efekty. Dzięki temu wpływ Programu był większy niż suma pojedynczych projektów. W praktyce oznaczało to łączenie inwestycji infrastrukturalnych z działaniami „miękkimi” (usługi, rozwój kompetencji czy aktywizacja społeczna) oraz spójne powiązanie działań gospodarczych, społecznych i środowiskowych.

W **obszarze gospodarczym** wsparcie obejmowało cały proces rozwoju – od badań i innowacji, przez cyfryzację, po bezpośrednie wsparcie mikro, małych i średnich firm. Takie połączenie działań poprawiało warunki prowadzenia działalności, zwiększało konkurencyjność przedsiębiorstw i wspierało transformację gospodarki regionu.

Obszar społeczny był najbardziej rozbudowaną i najlepiej zintegrowaną częścią Programu. Połączenie inwestycji w infrastrukturę edukacyjną, społeczną i zdrowotną z działaniami aktywizacyjnymi, edukacyjnymi i integracyjnymi pozwalało realnie poprawiać jakość życia mieszkańców, wzmacniać kapitał ludzki i ograniczać wykluczenie społeczne. Szczególnie widoczne było to w działaniach rewitalizacyjnych, gdzie zmiany w przestrzeni szły w parze z działaniami społecznymi.

W **obszarze środowiskowym** kompleksowość polegała na równoczesnym podejmowaniu kluczowych wyzwań regionu, takich jak jakość powietrza, efektywność energetyczna, gospodarka wodno-ściekowa czy transport. Spójne inwestycje infrastrukturalne pozwalały osiągać trwałe i skumulowane efekty, w tym: poprawę stanu środowiska, ograniczenie emisji oraz większą odporność regionu na zmiany klimatu.

CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA OSIĄGNIĘTE EFEKTY

Na skuteczność Programu oraz skalę osiągniętych efektów wpływały zarówno czynniki wewnętrzne - związane z jego realizacją, jak i uwarunkowania zewnętrzne.

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE:

Konstrukcja Programu i zakres wsparcia – trafne powiązanie osi, działań i typów projektów z diagnozą potrzeb regionu sprzyjało osiągnięciu celów, chociaż w części przypadków możliwy zakres wsparcia okazał się niewystarczający dla zaspokojenia wszystkich potrzeb beneficjentów.

Wysokość alokacji - w większości obszarów była adekwatna do skali potrzeb beneficjentów, jednak w niektórych przypadkach okazała się niewystarczająca.

Kryteria wyboru projektów – sprzyjały osiągnięciu zakładanych celów, pozwalały wybierać projekty o wysokiej jakości i większej efektywności.

Sprawność systemu wdrażania - doświadczenie Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących oraz stabilne, stopniowo doskonalone procedury ułatwiały realizację projektów, choć jednocześnie wiązały się z dość dużymi wymaganiami formalnymi.

Elastyczność systemu wdrażania - sprawne reagowanie Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących na trudności (m.in. poprzez zmiany terminów naborów, akceptowanie zmian w harmonogramach projektów, przesunięcia alokacji między działaniami, zmiany wartości docelowych wskaźników, uwzględnianie nowych typów projektów/ form wsparcia) znacząco ułatwiło realizację celów Programu.

Mechanizmy terytorialne - wykorzystanie instrumentów ZIT i RIT pozwoliło lepiej dopasować wsparcie do lokalnych potrzeb i zwiększyć jego skuteczność.

Komplementarność EFRR i EFS – wzmacniała efekty działań społecznych, edukacyjnych i rewitalizacyjnych.

CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA OSIĄGNIĘTE EFEKTY

Na skuteczność Programu oraz skalę osiągniętych efektów wpływały zarówno czynniki wewnętrzne - związane z jego realizacją, jak i uwarunkowania zewnętrzne.

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE:

Wysoki poziom akceptacji społecznej dla inwestycji finansowanych ze środków publicznych.

Trendy globalne sprzyjające transformacji energetycznej, cyfrowej i rozwojowi usług społecznych.

Zmiany demograficzne, tj. starzenie się społeczeństwa oraz depopulacja niektórych obszarów w regionie wpłynęły na spadek liczby dzieci w placówkach oświatowych, jednocześnie zwiększając zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i zdrowotne.

Dobra sytuacja na rynku pracy ułatwiała aktywizację zawodową mieszkańców, ale jednocześnie utrudniała dotarcie do osób najbardziej oddalonych od rynku pracy.

Pandemia COVID-19 z jednej strony wywołała opóźnienia w realizacji, zmianę priorytetów beneficjentów, ograniczenie aktywności inwestycyjnej i społecznej; a z drugiej przyspieszyła innowacje, zwiększyła elastyczność działań oraz wzmocniła kompetencje cyfrowe.

Wojna w Ukrainie spowodowała wzrost kosztów, zaburzenia łańcuchów dostaw oraz większą niepewność gospodarczą.

Zmiany makroekonomiczne (przede wszystkim inflacja, wahania stóp procentowych i wzrost kosztów robót budowlanych) były dodatkowym wyzwaniem dla beneficjentów realizujących projekty.

Zmiany przepisów krajowych i unijnych wpływały m.in. na rynek energii, gospodarke odpadami, pomoc publiczną, OZE czy usługi społeczne.

EFEKTYWNOŚĆ WSPARCIA

Wsparcie realizowane w ramach RPO WSL 2014–2020 cechowało się wysoką efektywnością, choć jej poziom różnił się pomiędzy poszczególnymi osiami i obszarami interwencji.

W większości obszarów Programu **osiągnięto zakładane rezultaty przy racjonalnym wykorzystaniu dostępnych środków**, a relacja poniesionych nakładów do uzyskanych efektów była korzystna. Program przyniósł także wyraźną wartość dodaną, często w postaci pozytywnych efektów dodatkowych, których skala w wielu obszarach była większa, niż wynikałoby to z prostego porównania nakładów i osiągniętych efektów.

Najwyższą efektywnością wyróżniały się działania o charakterze infrastrukturalnym i technicznym, w których to rezultaty były jasno zdefiniowane i łatwe do zmierzenia (np. efektywność energetyczna, środowisko, transport, infrastruktura społeczna i edukacyjna). Równie wysoką efektywnością cechowało się wsparcie udzielone za pomocą instrumentów finansowych (pożyczek), których zwrot zapewni ponowne wykorzystanie środków na dalszy rozwój regionu.

W osiach społecznych i edukacyjnych efektywność miała przede wszystkim wymiar jakościowy. Choć bezpośrednie rezultaty były trudniejsze do jednoznacznego zmierzenia, to wsparcie przyczyniło się do wzrostu kompetencji, aktywizacji zawodowej, poprawy dostępu do usług społecznych i edukacyjnych oraz wzmocnienia kapitału ludzkiego i społecznego.

Na poziom efektywności wpływały czynniki zewnętrzne, w szczególności pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie oraz gwałtowny wzrost kosztów realizacji inwestycji. Zjawiska te podnosiły koszty jednostkowe projektów, powodowały opóźnienia i wymuszały modyfikacje zakresu działań. Oznacza to, że osiągnięcie podobnych efektów – w analogicznym okresie czasu i przy wykorzystaniu istotnie mniejszych nakładów finansowych – nie byłoby możliwe.

TRWAŁOŚĆ EFEKTÓW

Efekty wsparcia udzielonego w ramach RPO WSL 2014–2020 w dużej mierze okazały się trwałe – zarówno w wymaganym okresie trwałości, jak i często w dłuższej perspektywie. Charakter tej trwałości różni się jednak w zależności od osi priorytetowej i obszaru wsparcia.

Najbardziej trwałe są projekty infrastrukturalne i inwestycyjne – zwłaszcza w obszarach ochrony środowiska, efektywności energetycznej, transportu oraz infrastruktury edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej. Inwestycje te mają długą żywotność techniczną, a środki na ich utrzymanie są zabezpieczone w budżetach samorządów i instytucji publicznych.

Wysoką trwałość wykazują również **zmiany organizacyjne i instytucjonalne**, które powstały w wyniku realizacji projektów, m.in. nowe standardy świadczenia usług, rozszerzenie oferty instytucji publicznych, wzrost kompetencji pracowników oraz wzmocnienie współpracy między instytucjami.

W projektach społecznych, edukacyjnych i związanych z rynkiem pracy trwałość efektów jest bardziej **zależna od czynników zewnętrznych i organizacyjnych**, w tym dostępności środków krajowych lub samorządowych na kontynuację działań. Tam, gdzie wsparcie było powiązane z trwałą infrastrukturą lub na stałe włączone w zadania instytucji, efekty utrzymują się długoterminowo.

W obszarze gospodarczym trwałość efektów ma **charakter długofalowy, ale selektywny**. Inwestycje firm w sprzęt, technologie i modernizację przyniosły trwałe rezultaty, natomiast w przypadku projektów innowacyjnych pełne efekty często ujawnią się dopiero po dłuższym czasie.

MECHANIZMY WDRAŻANIA

INSTRUMENTY FINANSOWE

Instrumenty finansowe (w formie pożyczek) wykorzystano w trzech obszarach wsparcia: konkurencyjność mikro, małych i średnich firm (inwestycje w kapitał obrotowy), rynek pracy (wsparcie osób planujących założyć własną firmę) oraz rewitalizacja (projekty rewitalizacyjne).

Ogólna **ocena zastosowania instrumentów finansowych jest pozytywna**. Szczególnie **dobrze oceniono preferencyjne warunki pożyczek**, takie jak długi okres spłaty, niskie oprocentowanie, elastyczne zabezpieczenia oraz niewielki wymagany wkład własny. Przełożyło się to na duże zainteresowanie ze strony odbiorców wsparcia.

W trakcie realizacji pojawiły się jednak **trudności, które ograniczały skuteczność tego rodzaju pomocy**. Wynikały one z:

- **warunków rynkowych** – dostępność dotacji zmniejszyła zainteresowanie pożyczkami, szczególnie wśród osób rozpoczynających działalność i na realizację projektów rewitalizacyjnych;
- **kryzysów zewnętrznych** (pandemia COVID-19 oraz wojna w Ukrainie) – obniżały one skłonność do inwestowania, wpływały na koszty, płynność finansową i zdolność do spłaty zobowiązań;
- **ograniczeń systemowych** - niedopasowanie wskaźników do specyfiki części projektów czy długi czas realizacji inwestycji rewitalizacyjnych.

W odpowiedzi na te trudności wprowadzano działania korygujące, m.in. podniesienie maksymalnych kwot pożyczek, elastyczne zarządzanie harmonogramami naborów oraz tzw. „wakacje pożyczkowe”, które skutecznie ograniczyły problemy ze spłatą zobowiązań.

Doświadczenia z realizacji RPO WSL pokazały, że **szybkie reagowanie, elastyczność pośredników finansowych i stabilny model wdrażania pozwoliły ograniczyć negatywne skutki problemów oraz utrzymać wysoką efektywność i skuteczność** wsparcia.

MECHANIZMY WDRAŻANIA

ZASADY HORYZONTALNE

Program RPO WSL 2014-2020 był realizowany z poszanowaniem kluczowych zasad horyzontalnych i przekrojowych celów politycznych. Obejmowały one m.in.:

- zrównoważony rozwój,
- równość kobiet i mężczyzn oraz przeciwdziałanie dyskryminacji (w tym dostępność dla osób z niepełnosprawnościami),
- reagowanie na zmiany demograficzne,
- cele klimatyczne – związane z łagodzeniem skutków zmian klimatu i dostosowaniem się do nich.

Zasady te zostały uwzględnione na wszystkich etapach realizacji Programu – od planowania, przez wdrażanie, po monitoring i ewaluację. Służyły temu m.in. zapisy w dokumentach programowych, kryteria wyboru projektów, standard minimum dotyczący równości płci, obowiązek stosowania zasad dostępności i uniwersalnego projektowania, przyjęte wskaźniki (np. w podziale na płeć), obowiązki sprawozdawcze czy zakres badań ewaluacyjnych.

Pozytywnie oceniono działania Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących, które wspierały beneficjentów poprzez szkolenia, wytyczne i bieżące doradztwo w zakresie stosowania tych zasad. Ważną rolę odegrał także koordynator ds. równości szans i niedyskryminacji, który zapewniał spójne podejście do interpretacji zasad – zwłaszcza na poziomie instytucji.

OBSZARY WSPARCIA ORAZ ROZWIĄZANIA WDROŻENIOWE MOŻLIWE DO REALIZACJI W PERSPEKTYWIE 2027+ (ZALECENIA Z BADANIA)

Osiągnięte efekty wsparcia były wyraźnie pozytywne. Nie oznacza to jednak, że wszystkie potrzeby regionu zostały w pełni zaspokojone.

W ramach badania wskazano **obszary wsparcia oraz rozwiązania wdrożeniowe** zastosowane w ramach RPO WSL 2014-2020, **które powinny być kontynuowane w kolejnych latach.**

Obszary:

Transformacja Energetyczna i Klimat

- Poprawa jakości powietrza
- Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii
- Rekultywacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych
- Adaptacja do zmian klimatu
- Gospodarka Obiegu Zamkniętego (GOZ)
- Gospodarka wodno-ściekowa
- Zeroemisyjny transport publiczny

Innowacyjność, Cyfryzacja i Przedsiębiorczość

- Badania i rozwój, współpraca nauki i biznesu
- Innowacje i internacjonalizacja
- AI i technologie cyfrowe w przedsiębiorstwach
- E-usługi publiczne o najwyższym poziomie dojrzałości

Usługi społeczne i demografia

- „Srebrna gospodarka”
- Adaptacja do zmian na rynku pracy
- Usługi rozwojowe
- Włączenie i integracja społeczna
- Integracja zawodowa i społeczna uchodźców i imigrantów

Edukacja

- Edukacja przedszkolna i ogólna
- Edukacja zawodowa
- Uczenie się przez całe życie
- Infrastruktura edukacyjna

OBSZARY WSPARCIA ORAZ ROZWIĄZANIA WDROŻENIOWE MOŻLIWE DO REALIZACJI W PERSPEKTYWIE 2027+ (ZALECENIA Z BADANIA)

Osiągnięte efekty wsparcia były wyraźnie pozytywne. Nie oznacza to jednak, że wszystkie potrzeby regionu zostały w pełni zaspokojone.

W ramach badania wskazano **obszary wsparcia oraz rozwiązania wdrożeniowe** zastosowane w ramach RPO WSL 2014-2020, **które powinny być kontynuowane w kolejnych latach.**

Rozwiązania wdrożeniowe:

- **Sposób finansowania (zwrotny lub bezzwrotny)** – powinien być dostosowany do specyfiki beneficjentów / typów projektów.
- **Tryb wyboru projektów (konkursowy lub pozakonkursowy)** – powinien być dostosowany do specyfiki beneficjentów, typów i znaczenia projektów.
- **Zintegrowane Inwestycje Terytorialne** – służące zapewnieniu rozwoju zrównoważonego w regionie.
- **Kryteria premiujące** – służące osiągnięciu założonych celów Programu.
- **Koszty uproszczone** – mające na celu ograniczanie obciążeń administracyjnych.

OBSZARY WSPARCIA ORAZ ROZWIĄZANIA WDROŻENIOWE MOŻLIWE DO REALIZACJI W PERSPEKTYWIE 2027+ (ZALECENIA Z BADANIA)

W badaniu zidentyfikowano także nowe wyzwania i kierunki działań, które mogą być wspierane po 2027 roku w regionie. Dotyczą one przede wszystkim budowania odporności politycznej, gospodarczej i społecznej regionu w kontekście zmieniającej się sytuacji geopolitycznej w Europie.

Wyzwania związane z bezpieczeństwem i sytuacją geopolityczną

- Wzmacnianie bezpieczeństwa energetycznego i infrastruktury krytycznej
- Zwiększanie odporności gospodarki i skracanie łańcuchów dostaw
- Rozwój cyberbezpieczeństwa administracji i instytucji publicznych
- Dostosowanie istniejących obiektów do funkcji ochrony ludności

Wyzwania dla administracji publicznej i samorządów

- Budowa regionalnego systemu wsparcia dla samorządów w zakresie ochrony ludności
- Profesjonalizacja kadr zajmujących się zarządzaniem kryzysowym
- Rozwój narzędzi do analizy ryzyka i planowania działań kryzysowych
- Wzmacnianie współpracy między administracją, biznesem i organizacjami pozarządowymi

Wyzwania społeczne

- Programy edukacyjne
- Działania wzmacniające odporność społeczną
- Projekty przeciwdziałające dezinformacji
- Wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego
- Rozwój partnerstw samorząd - organizacje pozarządowe - mieszkańcy w zakresie ochrony ludności
- Wspieranie grup wrażliwych w sytuacjach kryzysowych
- Projekty dotyczące lokalnej logistyki, dystrybucji dóbr i samopomocy

Wyzwania dla przedsiębiorstw

- Wzmacnianie poziomu cyberbezpieczeństwa firm
- Wspieranie technologii i infrastruktury o podwójnym zastosowaniu (dual-use)
- Rozwój klastrów bezpieczeństwa jako platform współpracy między przedsiębiorstwami i instytucjami

Badanie zrealizowane przez konsorcjum firm: **EVALU Sp. z o.o.** i **Ecorys Polska Sp. z o.o.** na zlecenie **Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego.**

Fundusze Europejskie
dla Śląskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Województwo
Śląskie